

סיפורי התיבה

וַיבֹא נֹחַ וּבָנָיו וְאִשְׁתּוֹ וְנִשְׂי בָנָיו אִתּוֹ אֶל הַתֵּבָה מִפְּנֵי מַי הַמַּבּוּל: (בראשית ז ז).

צֵא מִן הַתֵּבָה אִתָּהּ וְאִשְׁתְּךָ וּבְנֵיךָ וְנִשְׂי בְנֵיךָ אִתְּךָ: (בראשית ח טז).

בראשית רבה פרשה כו סימן ב – פסטורליות בתיבה?

"ויולד נח שלושה בניו את שם ואת חם ואת יפת", כתיב: "שתולים בבית ה' בחצרות אלהינו יפריחו" (תהלים צב), "שתולים בבית ה' - זה נח ששתלו הקב"ה בתיבה, "בחצרות אלהינו יפריחו" - ויולד נח שם את חם ואת יפת. "עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו". " עוד ינובון" - זה נח, "דשנים ורעננים יהיו" - ויולד נח.³

בראשית רבה פרשה לא סימן יא – שמירת היום והלילה בתיבה

"צוהר תעשה לתיבה" ... ר' אבא בר כהנא אמר: חלון, רבי לוי אמר: מרגליות. רבי פנחס משום רבי לוי אמר: כל י"ב חדש שהיה נח בתיבה, לא צריך לא לאור החמה ביום, ולא לאור הלבנה בלילה, אלא מרגלית היתה לו והיה תולה אותה. ובשעה שהיא כחה היה יודע שהוא יום, ובשעה שהיתה מבהקת היה יודע שהוא לילה. אמר רבי הונא: בורחים היינו מפני הגונותים⁴ במערה זו של טבריה והיו בידנו נרות. בשעה שהיו כהים היינו יודעים שהוא יום, ובשעה שהיו מבהקים היינו יודעים שהוא לילה.⁵

מסכת סנהדרין דף קח עמוד ב – צער גידול החיות בתיבה⁶

אמר רב חנא בר ביזנא: אמר ליה אליעזר לְשֵׁם רַבָּא: ⁷ כתיב: "למשפחותיהם יצאו מן התיבה", אתם היכן הייתם?⁸ אמר לו: צער גדול היה לנו בתיבה, בריה שדרכה להאכילה ביום - האכלנוה ביום, שדרכה להאכילה בלילה - האכלנוה בלילה. זיקית זו, לא היה ידע אבא מה היא אוכלת. יום אחד היה יושב אבא וקולף רימון. יצאה תולעת ממנו ואכלה אותה הזיקית. מיכן ואילך היה לש לה מיני עשבים, וכאשר היו מתליעים, הייתה

¹ פרשנים ומדרשים רבים לומדים מפסוק זה שהקב"ה היה צריך "לדחוף" את נח לתיבה. הכניסה לתיבה לא הייתה דבר מובן מאליה. ראו רש"י על הפסוק ההולך בעקבות מדרש ראשית רבה לב ו: "ויבא נח ובניו ואשתו וגו' מפני מי המבול - אמר ר' יוחנן: נח מחוסר אמנה היה, אילולי הגיעו מים עד קרסוליו לא נכנס לתיבה". המדרש מדגיש שנח לא האמין שבאמת יגיע מבול וקיווה עד הרגע האחרון שזה גשם רגיל. אבל אפשר אולי להסביר את הססנותו של נח מלהיכנס לתיבה גם בכך שידע שהשהייה שם, עם כל החיות מסביב, לא תהיה עניין של מה בכך. הוא אמנם יינצל, אבל "שיט חופים" (קרוז) בספינה מהודרת, זה לא בדיוק יהיה.

² כשם שהיה צריך לדחוף את נח להיכנס לתיבה, כך היה צריך גם לקרוא לו ולשכנע אותו שהגיע הזמן לצאת משם. גם על יציאה זו של נח מהתיבה, יש מדרשים רבים מקצתם הבאנו בדף [צא מן התיבה](#) בפרשה זו. ראו מגוון דעות על כך בבראשית רבה פרשה לד: "לכל זמן ועת לכל חפץ תחת השמים, זמן היה לנו ליכנס לתיבה, שנאמר: בוא אתה וכל ביתך אל התיבה, וזמן היה לו שיצא ממנה, שנאמר: צא מן התיבה" ... אמר נח: כשם שלא נכנסתי בתיבה אלא ברשות, כך אין אני יוצא אלא ברשות: בוא אל התיבה - ויבוא נח, צא מן התיבה - ויצא נח". וגם מדרש, שנביא בסוף דברינו במלואו, שנח התנה תנאים ליציאתו מן התיבה: "אמר לו: צא ממקומך... צא מן התיבה ולא קיבל עליו לצאת. אמר: אצא ואהיה פרה ורבה למארה? עד שנשבע לו המקום שאינו מביא מבול לעולם". ואנחנו נרצה הפעם לעסוק לא בכניסתו של נח לתיבה וגם לא ביציאתו ממנה, ששניהם נושאים נכבדים לעצמם, אלא בשהותו שם בתיבה. מה קרה שם? איך חיו שם שנים עשר חודש? ואם ישמעו הדברים קצת ברוח קלילה של סתיו ולא ברצינות הרגילה והראויה למדרשי חז"ל, נשאיר זאת לקוראים להסביר ולפענח. שהרי גם מה שנביא, הם מדרשי חז"ל.

³ מדרש זה מצייר תמונה מאד פסטורלית של משפחת נח בתיבה. כאילו כל עניין המבול הוא איזה חזיון פסטורלי ורגוע. אבל במדרשים רבים אחרים נראה שנוסעי התיבה לא בדיוק לקקו דבש.

⁴ שומרי ראש, חיילים בצבא הרומי.

⁵ וכן הוא בירושלמי פסחים פרק א הלכה א ("אור לארבעה עשר ...") ושם משמע שלא מרגלית אחת הייתה, אלא מרגליות הרבה: "ותיאי כיי דמר רבי אחווא בר זעירא: נח בכניסתו לתיבה הכניס עמו אבנים טובות ומרגליות, בשעה שהיו כיהות היה יודע שהוא יום ובשעה שהיו מבהיקות היה יודע שהוא לילה. למה? יש חיה אוכלת ביום ויש חיה אוכלת בלילה". אולי בכל חדר וכל קיל שבתבה, הייתה מרגלית להאיר את אותו החדר (ראו המשך בראשית רבה שם: "שלוש מאות וששים קילים (חדרים) היו בה"). וכל זה על מנת להאכיל כל חיה בזמנה. לא אולם של אור נגוהות ושמוחת הייתה התיבה כי אם בית גידול והאכלה (זובל) לחיות, גן חיות צף, עם עבודה רבה וקשה. ואגב אורחא למדנו שנשמר יום ולילה בתיבה כאשר מסביב יהום המבול. החיות חשו בכך.

⁶ דף קח במסכת סנהדרין מכל מדרשים רבים על המבול, בעקבות הדיון על דור המבול שאין להם חלק לעולם הבא. ראו שם.

⁷ אליעזר עבד אברהם פוגש את שם, בנו של נח, המכונה שֵׁם רבה (הגדול), אולי משום שהאריך ימים עד אברהם ויותר (יעקב למד תורה בבית מדרשם של שם ועבר, ראו דברינו [שם ועבר אבות אבותינו](#) בפרשה זו), ושואל אותו איך היה שם בתיבה. ראו שם גם שאלות שֵׁשֶׁם מצדו שואל את אליעזר. ויש מדרשים שאליעזר הוא עוג שישב על צדי התיבה ונפלט מדור המבול (לזיהוי של אליעזר או 'עבד אברהם' עם עוג, ראו ילקוט שמעוני חוקת רמז תשסה, המבוסס על פרקי דרבי אליעזר פרק טז). אליעזרוגווג שהיה מחוץ לתיבה שואל את שם, איך היה בתוך התיבה.

⁸ אליעזר מתפלל, אם כל החיות יצאו מן התיבה בצורה נאותה (למשפחותם) ושרדו את המבול, כיצד הצליחו נח ובניו לעשות זאת? איך שרדתם בעצמכם ודאגתם לכל החיות, שואל אליעזר את שם? ואנו נביא את המשך הגמרא בעברית, עפ"י תרגומו של שטיינזלץ.

אוכלת. האריה – הקדחת הזינה אותו,⁹ כמו שאמר רב: לא פחות משה ולא יותר משנים עשר יום זנה הקדחת.¹⁰

אֲנִי־שֵׁינָה,¹¹ מצא אותו אבא כשהוא שוכב בצד התיבה. אמר לו: אינך רוצה מזון? אמר לו: ראיתך שאתה טרוד ואמרת שיש לא אצערך.¹² אמר לו (נח לאורשינה): יהי רצון שלא תמות, שנאמר: "וְאָמַר עִם קָנִי אֶנְגַע וְכַחֵל אֶרְבֶּה יָמַי" (איוב כט יח).¹³

מדרש הגדול פרשת נח ז כד – נח זן ומפרנס לכל

סוד גדול נתן הקב"ה לנח שהודיעו כל מיני מזונות של כל חיה וחיה ועוף ועוף. מה שאין כל בריה יכולה לעמוד בכל זאת. ולא עוד, אלא שהודיעו כמה העוף אוכל בכל יום, כמה החיה אוכלת בכל יום, באיזו שעה הן ניזונין, איזו חיה ניזונת בשעה אחת ואיזו חיה בשתי שעות ואיזו בשלוש. ראייה לכל אלו, שהוא זן ופרנסן שנים עשר חודש כראוי.¹⁴

בראשית רבה פרשה לא סימן יב – קיום התיבה בזכות הברית

"והקימותי את בריתי אתך" - ברית אתה צריך מפני הפירות שאתה כונס, שלא יִרְקְבוּ וְשָׁלָא יִתְעַפְּשׂוּ וְשָׁלָא יִשְׁתַּנּוּ. ברית אתה צריך מפני הגיבורים. היה אחד מהם נותן רגלו על התהום וסותמו, נותן ידו על החלון וסותמה; היה בא ליכנס לתיבה והיו רגליו מתערבלות, זהו שכתוב: "הֲרַפְּאִים יְחַלְּלוּ מִתַּחַת מַיִם וְשִׁכְנֵיהֶם" (איוב כו ה).¹⁵ ארי היה בא ליכנס לתיבה והיו שיניו קהות, זהו שכתוב: "שִׁאגַת אַרְיָה וְקוֹל שַׁחַל וְשִׁנֵּי כַפִּירִים נִתְעָוּ" (איוב ד י). א"ר חייא בר אבא: נגר היית, ואילולי בריתי שהיתה אתך, לא היית יכול ליכנס לתיבה, זהו שכתוב: "והקימותי בריתי אתך". אימתי? לכשתכנס אל התיבה.¹⁶

מדרש תנחומא פרשת נח סימן ט – נח יצא נכה מהתיבה

"צא מן התיבה". זה שהכתוב אומר: "הוציאה ממסגר נפשי להודות את שמך בי יכתירו צדיקים כי תגמול עלי" (תהלים קמב ח). "הוציאה ממסגר נפשי" - שהיה נח סגור בתיבה. א"ר לוי: כל אותן י"ב חדש לא טעם טעם

⁹ האריה היה חולה עם חום כל זמן המבול ולא היה צריך לזון אותו (רק אולי תה עם לימון וכדור אספירין ...)

¹⁰ לא ברור איך פרק זמן זה מסתדר עם המבול שהיה יב' חודש. ואולי הכוונה לחודשים ולא לימים. ראו רש"י שם.

¹¹ רש"י: עוף ושמו חול בלשון המקרא ואינו מת לעולם. להסבר על עוף החול (פניקס, או פיוניקס) במיתולוגיות השונות, ראו ויקיפדיה.
¹² רבוי: גם העוף בשם "מלחם" שחי לעולם משום שלא חטא בחטא עץ הדעת טוב ורע: "תני: ז'ג הם שלא טעמו טעם מיתה ואלו הן: מלחם העוף ודורו, חנוך בן ירד, סרח בת אשר וכו' ... מלחם העוף מפני מה? מפני שכשאלה חיה מן העץ ואח"כ הטעימו שניהם לכל הבריות, כיון שנתנו למלחם העוף לא רצה לאכול. אמר הקב"ה: אני מעמידו לעולם להיות דוגמא לדורות ... ופרין ורבין ככל הבריות וכשמגיעין לאלף שנה הם מתמעטים עד שנעשים כאפרוח ומתחדשים כנשר ואינם מתים לעולם". (בראשית רבתי פרשת חיי שרה כד לד).

¹² לא אטריד גם אני אותך, שאבקש שתאכיל גם אותי, כמו שאר החיות.

¹³ אורשינה, לא היה זקוק לברכתו של נח. ראו בראשית רבה יט ה שאורשינה, עוף החול, חי לנצח משום שהוא היחיד שלא אכל מעץ הדעת. חיה האכילה לא רק את אדם הראשון מן העץ, אלא גם את כל החיות: "ותקח מפריו ותאכל גם לאישה עמה ויאכל ... גם - רבוי: האכילה את הבהמה ואת החיה ואת העופות. הכל שמעו לה, חוץ מעוף אחד ושמו חול. זהו שכתוב: וכחול ארבה ימים, דבי רבי ינאי אמר: אלף שנה הוא חי, ובסוף אלף שנה אש יוצאה מקנו ושורפתו, ומשתייר בו כביצה וחוזר ומגדל אברים וחי. ר' יודן ברבי שמעון אומר: אלף שנים חי ולבסוף אלף שנים גופו כלה וכנפיו מתמרטין ומשתייר בו כביצה וחוזר ומגדל אברים". ובימינו קם עוף החול לתחייה מרשימה בספרות הילדים, ראו הארי פוטר מס' 5: הארי פוטר ומסדר עוף החול. ואנו שואלים ברצינות, מה פשר 'סיפורי תיבה' אלה? מה מטרתם? להשיב רוח קצת שובבה ורעננה מעל האסון הברייתי והאקולוגי הנורא של המבול?

¹⁴ אפשר גם לחשוב על כל מה שיוצא מן האוכל, איך היה הניקוז ופינוי הפסולת בתיבה (מישהו מכיר מדרש גם על זה?). ולהלן נראה שנח גם עסק במריבות בין החיות וריפא אותן. נח מנהל בתיבה מעין מיקרו-קוסמוס של העולם. מיני יקום של עולם שהולך ונחרב שצריך לשמר (מזל, בלי הדגים), על מנת ליצור ממנו עולם חדש. מפתחות העולם נמסרו, למשך שנה, לנח. מוטיב זה נראה במדרש המסיים (בראשית רבה לד) במשל הפרנס והסופר. וראו במדרשים שנח היה אחד משלושה שראו "עולם בנוי וחרב ובנוי".

¹⁵ אחד הגיבורים (רפאים) ששרד את המבול הוא, עפ"י מדרש פרקי דרבי אליעזר (פרק כג) שוב מיודענו עוג: "ונמחו כל היקומים אשר על פני האדמה ... חוץ מנח ואשר אתו בתיבה ... וחוץ מעוג מלך הבשן שישב על עץ אחד תחת סילונית של תיבה ונשבע לנח ולבניו שיהיה להם עבד עולם. מה עשה נח? נקב חור אחד בתיבה והיה מושיט לו מזונו בכל יום ויום, ונשאר גם הוא, שנאמר: רק עוג מלך הבשן נשאר מיתר הרפאים". הנה עוד אחד שנח היה צריך לזון שמן הסתם אכל בכמויות גדולות למדי (אהב עוגות, עוג?) ...

¹⁶ קשיים וסכנות רבות היו לא רק בתוך התיבה, אלא גם מחוץ לה. כניסת נח וגם יציאתו מהתיבה (כפי שנראה בהמשך), וגם שהותו בה, היו בברית מיוחדת. ראו גם המדרש על הרוחות והראם, החיה המיתולוגית: "ומכל החי מכל בשר - א"ר הושעיא: אפילו רוחות נכנסים עם נח אל התיבה ... מאותם שנבראו להם נפשות ולא נברא להם גופים. ר' יהודה אומר: ראם לא נכנס עמו, אבל גוריו נכנסו. רבי נחמיה אמר: לא הוא ולא גוריו. אלא קשרו נח בתיבה, והיה מתלם תלמיות כמן טבריא לסוסיא ... בימי רבי חייא בר אבא עלה גורא אחד לא"י, ולא הניח אילן עד שעקרו. ועשו תענית והתפלל ר' חייא, וגעת אמו מן המדבר וירד לקולה" (בראשית רבה יא יג, גמרא זבחים ק"ג ע"ב). ראו דברינו תועפות ראם בפרשת בלק. שורה תחתונה, נפילים (גיבורים, המשך מסוף פרשת בראשית, הם בין השאר סיבת המבול), ראם וארי בחוץ (בסוף נכנס פנימה כפי שנראה), עוג הוא אליעזר תלוי מבחוץ, רוחות רפאים ושאר כל בעלי חיים בפנים. וכל זה במשך יב' חודש!

שינה לא נח ולא בניו, שהיו זקוקין לזון את הבהמה ואת החיה ואת העופות. ר' עקיבא אומר: אפילו שבישתין לפילין וזכוכית לנעמיות הכניסו בידן לזון אותן.¹⁷ יש בהמה שאוכלת לבי שעות בלילה ויש אוכלת לשלושה. תדע לך שלא טעמו טעם שינה, דאמר ר' יוחנן בשם ר"א ברבי יוסי הגלילי: פעם אחד שהה נח לזון את הארי, הכישו הארי ויצא צולע שנאמר: "וישאר אך נח" – "אך", שלא היה שלם ולא היה כשר להקריב קרבן והקריב שם בנו תחתיו ... רב הונא בשם רבי יוסי אמר: יצא גונח וכוהה דם מן הצנה.¹⁸

מדרש תנחומא (בובר) פרשת נח סימן יז – חידוש חיי המשפחה

דבר אחר: "צא מן התיבה". אמר דוד לפני הקב"ה: ריבונו של עולם, "הוציאה ממסגר נפשי" (תהלים קמב ח). כשהיה נח בתוך התיבה היה תדיר מתפלל, שנאמר: "על זאת יתפלל כל חסיד אליך לעת מצוא רק לשטף מים רבים אליו לא יגיעו" (תהלים לב ו). ומה היה מתפלל? "הוציאה ממסגר נפשי". א"ל הקב"ה: גזירה היא מלפני שישתלמו שנים עשר חודש. אם אינן משתלמין, אין אתה יוצא. וכן אמר ישעיה: "בעת רצון עניתיך ... לאמר לאסורים צאוי" (ישעיה מט ח ט) - זה נח ובניו שהיו אסורים בתשמיש המטה. וכן עשה יוסף כשראה שני רעבון עתידות לבוא, נזקק לפריה ורביה עד שלא באו, שנאמר: "וליוסף ילד שני בנים בטרם תבוא שנת הרעב" (בראשית מא ג). וכן עשו נח ובניו והבהמה והחיה והעוף, לא נזקקו לפריה ורביה כשנכנסו לתיבה, שכן צוה להם הקב"ה כשנכנסו לתיבה. מניין? "ויבא נח ובניו" - הזכרים לעצמן, "ואשתו ונשי בניו" - הנקבות לעצמן.¹⁹ כך, כל הימים שהיה נח בתיבה, היו נח ובניו וכל אשר אתו אסורים בתשמיש המטה.²⁰ אמר להם הקב"ה: אפשר שאהא כועס ומחריב את העולם ואתה בונה? אלא כשיעבור המבול אתם נזקקים לפריה ורביה, שנאמר: "לאמר לאסורים צאוי" (ישעיה מט ט).²¹

בראשית רבה פרשה לד סימן ו – השבועה לנח

"צא מן התיבה" - משל לפרנס שיצא מן המקום והושיב אחר תחתיו. כיון שבא, אמר לו: צא ממקומך. משל לסופר שיצא למקום אחר והושיב אחר תחתיו. כיון שבא, אמר לו: צא ממקומך.²² כך נח: "צא מן התיבה" ולא קיבל עליו לצאת. אמר: אצא ואהיה פרה ורבה למאירה?²³ עד שנשבע לו המקום שאינו מביא מבול לעולם, שנאמר: "כי מי נח זאת לי, אשר נשבעתי מעבור מי נח עוד" (ישעיה נד ט).²⁴

¹⁷ ובראשית רבה לא יד: "ר' אבא בר כהנא אמר: הכניס עמו דבילה. תני משום רבי נחמיה: רוב מכנסו דבילה (רוב האוכל שכניס נח היה דבילים, תאנים מיובשות). רבי אבא בר כהנא אמר: הכניס עמו זמורות לפילים, חצובות לצבאים, זכוכית לנעמיות. ר' לוי אמר: הכניס עמו זמורות לנטיעות, יחורים לתאנים, גרופית לזיתים. על דעתיה דר' אבא בר כהנא: והיה לך ולהם - דבר שהוא לך ולהם". נח צריך להעמיס על התיבה כמות מזון אדירה, תרופות וגם שתילים לחדש את נטיעות האדמה לאחר המבול.

¹⁸ לבריאותו שלו, בקושי הצליח נח לדאוג, אך לבריאותם ורפואתם של החיות שבתבה צריך גם צריך היה. ראו אוצר המדרשים (אייזנשטיין) אלפא ביתא דבן סירא עמוד 48 על החתול והעכבר שהתקוטטו בתיבה: "ברח העכבר והיה מבקש נקב להיחבא ולא מצא, מיד נעשה לו נס ומצא נקב ונכנס שם, בא חתול אל הנקב ורצה ליכנס אחריו ולא היה יכול לפי שהנקב קטון, הכניס ידו להוציאו, פתח פיו העכבר ומשך לחייו בצפרניו ונקרע מפיו למטה כחצי זרת. כשהלך חתול יצא העכבר מן הנקב והלך לנח ואמר לו: איש צדיק עשה עמי צדקה ותפור לחיי שקרע לי חתול אויבי. אמר לו לך הביא לי שער מזנב החזיר [והלך אצל החזיר ומצאו ישן וגנב משער זנבו], והלך לנח ותפר, ועד עתה נראית התפירה". גם וטרינר היה נח ומנתח פלסטי של בעלי חיים. ממש דר' דוליטל. ואנו נשוב ונשאל ברצינות על דרשות 'משעשעות לכאורה' אלה: מה פשר 'סיפורי תיבה' אלה? מה מטרתם?

¹⁹ ראו שני הפסוקים שהבאנו בראש דברינו. הפסוק המתאר את כניסת נח ומשפחתו לתיבה והפסוק המתאר את יציאתם. בכניסה, גברים לחוד ונשים לחוד. ביציאה, לחידוש פני אדמה וחיים, כמשפחה: אדם ואשתו, בניו ונשותיהם. וכן הוא בצורה ברורה יותר במדרש בראשית רבה לד ז: "נח כיון שנכנס לתיבה נאסרה לו פריה ורביה, הדא הוא דכתיב: ובאת אל התיבה אתה ובניך - לעצמך, ואשתך ונשי בניך - לעצמך. וכיון שיצא התירו, הדא הוא דכתיב: "צא מן התיבה אתה ואשתך, ובניך ונשי בניך איתך".

²⁰ אבל שלושה עברו על האיסור: כלב, חם והעורב. ראו דברינו [יונה ועורב](#) בפרשה זו.

²¹ ראו הפסוקים המלאים בישעיהו פרק מט שאפשר לקשר אותם למבול: "פה אמר ה' בעת רצון עניתיך וביום ישועה עזרתיך ואצרך ואתנדך לברית עם להקים ארץ להנחיל נחלות שממות: לאמר לאסורים צאו לאשר בחשך הגלו על דרכים ירעו ויבכל שפיים מרעיתם". בכל הקשיים של נח בתיבה לא נפקד גם מקומו של האיסור על קרבה ויחסי אישות. לא רק שאין מקום ומזון בתיבה, אין אולי בכלל טעם להמשיך את השרשרת האנושית והחיתית כולה (גם הבהמה והחיה לא נזקקו זה לזה בתיבה). שימו לב שמדרש זה וגם קודמו הם על הפסוק: "צא מן התיבה". ביציאה, מרגישה משפחת נח מה עבר עליה כל אותם שנים עשר חודש.

²² הסופר והפרנס הזמני מסרבים להחזיר את מקומם לסופר ולפרנס הקבועים. איך זה מתיישב עם הנמשל על נח? כאמור לעיל, שנים עשר חודש בתיבה לא קיימו נח ומשפחתו קשרי אישות ולא עסקו בפריה ורביה. כאן, משהותר לו, אין נח ממחר לחזור לחיי אישות שמסמלים את החזרה לחיות בעולם והוא מציב תנאים לפני הקב"ה. ובמשל, הסופר והפרנס לא מוכנים לעוד 'סבבים' בהם ייקראו למלא את מקום הפרנס והסופר הקבועים, יועברו ממשרתם כשאלה ירצו לחזור וחוזר חלילה.

²⁴ מדרש זה, שאנו אוהבים לצטט, מציג בצורה אמיצה את תגובת נח למבול: לא עוד! לא מתחילים את ישוב העולם מחדש, אם אין הבטחה מהגבורה שלא יהיה עוד הרס טוטלי. כל פרט וציבור יידונו לעצמם ובזמנם (פעם בשנה, ביום הכיפורים), אבל אין יותר צבירה של החטאים עד כדי הרס מוחלט של היקום. לא בכדי אנחנו מזכירים את נח בתפילת [זכרונות](#) של ראש השנה. דרישה אולטימטיבית זו של נח, מקבלת משנה תוקף בניתוח המשל על הפרנס והסופר, אשר מינו להם ממלא מקום זמני וכאשר בקשו לחזור, העבירו את ממלא המקום הזמני מתפקידו ואמרו לו "צא" .. אבל בנמשל, הפרנס והסופר הוא הקב"ה והאחר, זה ששמר על

שבת שלום

וגשמים בעיתם²⁵ וכתיקונם²⁶

מחלקי המים

מים אחרונים 1: מטיבי לכת שחשקה נפשם בעוד "סיפורי תיבה", מוזמנים לעיין במדרש תהלים (שוחר טוב) פרק ז סימן יא בסיפור המופלא על השקר שביקש להיכנס לתיבה ולא נתן לו נח להיכנס עד שיביא איתו את בן זוגו. ומצא השקר בן זוג ונכנס לתיבה. מי הוא בן זוגו של השקר? את זאת נשאר למי שיטרח ויעלעל במקור. לפחות אותם לא היה צריך נח לזון. כל פעם שנח שאל את השקר אם הוא רעב, הוא ענה לו: לא.

מים אחרונים 2: נחזור, נרחיב ונחדד את הכתוב בהערה 24. מסיפורי התיבה עולה לכאורה רוח קלילה אולי אפילו קצת משעשעת על האופן בו התנהלו חיי נח ומשפחתו לצד החיות במשך כשנה. אך במבט נוסף, אפשר לראות בסיפורים אלה מסר מעניין (נוסף) באשר לרעיון התיבה. אדם ובהמה שהצטוו כל אחד לחוד "פרו ורבו ומלאו את הארץ" (וחיו זה לצד זה בשלום ובהרמוניה), השחיתו את דרכם על הארץ ועונשם הוא 'סדרת חינוך' של חיים במיני יקום דחוס זה לצד זה. החינוך הוא כמובן בעיקר לאדם – לנח ובניו (הצדיק אין פעלץ – הצדיק במעיל) שמה שלא השכילו לעשות בעולם הגדול, ייאלצו ללמוד לעשות כעת בתיבה הסגורה והצפופה – לחיות בהרמוניה עם העולם שמסביב. אך כאשר תמה סדרת החינוך והאדם מתבקש לשוב לעולם הגדול שסביבו – והפעם לא להשחית אלא לתקן, לא מוכן האדם לעשות זאת ללא סיוע מפטרונם של עולם – הוא שלכאורה רק כעת לאחר המבול מכיר בכוחו של היצר הרע (בראשית ו ה, ח כא, דברינו [יצר לב האדם רע מנעוריו](#)). ראו כיצד כל זה מתחבר עם משלי הפרנס והסופר.

שארית הפליטה של העולם יב' חודש בתיבה, הוא נח ולצאת הוא לחזור לעולם הגדול והאמתי. בניגוד למשל, בנמשל, אין האחר (נח) מוכן להחזיר את התפקיד לפרנס היינו לקב"ה, (או שמא לחזור לתפקיד שהפרנס מייעד לו), לשמור ולהשגיח על העולם, עד שזה יבטיח לו שלא יחזור שנית על מה שעשה ולא יצטרך ממלא המקום, הוא או מי מבניו, להיקרא שוב לדגל. בנמשל בניגוד למשל, נח לא מוכן "להחזיר את המפתחות", עד שהפרנס הקבוע יקבל עליו שלא לחזור שוב על מה שעשה. מדרש זה מקבל משנה תוקף לאור סיפורי התיבה שהבאנו ואולי תורם להבנתם. לכאורה, אלה סיפורים משעשעים-מה, ציוריים ועממיים. אבל יש להם מטרה רצינית יותר. להראות שגם אחרי כל הסבל שעבר נח - ואין מישהו שרוצה לצאת מהכלוב הנוראי הזה שנקרא "תיבה" יותר ממנו (ראו דברי ר' יהודה בר' אלעאי, בראשית רבה לד: "אילו הייתי שם הייתי שוברה ויוצא") - גם אחרי כל זה, נח מעדיף להישאר במסגר הזה ולא לצאת, עד שלא יקבל הבטחה ברורה מפרנסו וסופרו של העולם שסיפור המבול שוב לא יישנה. ועל נושא זה הרחבנו בדברינו [שבועת נח – קץ העונש הטוטאלי?](#)

²⁵ בלילות שבת ורביעי וימים טובים, ראו דברינו [גשמים בעיתם ושדים בזמנם](#) בפרשת בחוקותי.

²⁶ ראו הסיפור על חוני המעגל מסכת תענית פרק ג משנה ח: "התחילו גשמים מנטפין, אמר: לא כך שאלתי, אלא גשמי בורות שיחין ומערות. התחילו לירד בזעף, אמר: לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה. ירדו כתיקונך". בדברינו [חוני המעגל – עיון מחודש](#) בשמיני עצרת.